

ISSN: 0975-6566

URL: <http://persian.uok.edu.in/Main/Default.aspx>

سال تاسیس مجله: 1969 میلادی

توانا بود هر که دانا بود زدانش دل پیر برنا بود

دانش

بازبینی بین المللی سالانه مربوط به مجله های تحقیقاتی ادبیات
شماره سی و نهم ۲۰۲۱ ژانویه میلادی

حامی اعلیٰ

پرفسور نیلوفر خان

رئیس، دانشگاه کشمیر

مدیرمسول و سر دبیر

دکتر جهانگیر اقبال

رئیس، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه کشمیر

مدیران

دکتر محمد افروز عالم

استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی

دکتر شاداب ارشد

استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی

دکتر شاه نواز شاه

استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی

گروه زبان و ادبیات فارسی

دانشکده علوم انسانی، زبان ها و ادبیات

دانشگاه کشمیر، حضرتیل سرینگر، هند

ISSN: 0975-6566

URL: <http://persian.uok.edu.in/Main/Default.aspx>

DANISH

**An International Peer Reviewed Refereed
Annual Reserach Journal**
Volume - 39, January – 2021

Patron

Prof. Nilofer Khan

Vice Chancellor
University of Kashmir

Chief Editor

Dr. Jahangir Iqbal

Head
Department of Persian

Editors

Dr. Mohd Afroz Alam

Assistant Professor

Dr. Shadab Arshad

Assistant Professor

Dr. Shahnawaz Shah

Assistant Professor

Department of Persian
Faculty of Arts, Languages and Literature
University of Kashmir
Hazratbal Srinager.190006

کلیه حقوق نشریه حق گروه زبان و ادبیات فارسی محفوظ است

سال چاپ..... ژانویه 2021 میلادی

تیراژ..... صد و هشتاد نسخه

بهای یک شماره..... 400 روپیه

طراحی..... محمد اشرف میر

چاپ خانه.....

گروه زبان و ادبیات فارسی ، دانشگاه کشمیر

هیت علمی مجله و شواری بازبینی:

- پروفیسر فضل الرحمان فقہی .ہرات .افغانستان ○
- دکتر احمد غنی خسروی- ہرات .افغانستان ○
- پروفیسر شریف حسین قاسمی-دہلی- ہند ○
- پروفیسر چندر شیکھر-دہلی- ہند ○
- پروفیسر مہر الدین نظامی- دوشنبہ-تاجکستان ○
- دکتر مصباح الدین محمود- دوشنبہ-تاجکستان ○
- پروفیسر حکیم دبیران-تہران-ایران ○
- پروفیسر علی موزنی-تہران-ایران ○
- پروفیسر عارف نوشاہی- اسلام آباد-پاکستان ○
- پروفیسر سیدہ فلیحہ زہرا کاظمی-لاہور- پاکستان ○

مجلس مشاورت:

✿ دکتريهانگير اقبال

✿ دکتري محمد افروز عالم

✿ دکتري شاداب ارشد

✿ دکتري شاه نواز شاه

✿ پروفيسر عادل امين کاک

✿ پروفيسر زاهده جبين

✿ دکتري مفتي مدثر

✿ دکتري محمد معراج الدين

✿ دکتري مشتاق حيدر

گروه زبان وادبيات فارسي ، دانشگاه کشمير ، سرينگر، هند

Prof.(Dr)Nilofar Khan
 Vice-Chancellor
 University of Kashmir
 Hazrat Nizamuddin
 Jammu and Kashmir (India)

پیام رئیس دانشگاه کشمیر

چنانچه که می‌دانیم هند مهد زبان و ادبیات بوده و در گذر زمان با دیگر زبان و ادب بیگانگان نیز در آمیخته است. در این بین تاریخچه زبان و ادبیات فارسی در هند و بویژه در کشمیر از مهمترین رخدادهای تاریخ می‌توان شمرد. پس از استقلال یابی هند از سلطه بریتانیا این زبان در مدارس و دانشگاه‌ها داخل شده و مورد توجه دانشجویان و پژوهشگران واقع گرفت. دانشگاه کشمیر نیز در این حوزه از همان ارایل کارکرد خوبی در این رشته ادبی از خود نشان داده است. تا جایی که نه تنها در خصوص تحصیل و مبحث مورد استفاده می‌گرفت بلکه در زمینه‌های تحقیق و پژوهش و در موضوعات مختلف از جمله نسخه‌شناسی، تذکره، سفرنامه و غیره نیز فراتر رفت. به یقین نمی‌توان از زحمات و کوشش فراوان اساتید این بخش چشم پوشید. در همین اثنا هر سه مجلات و فصلنامه‌های ادبی از سری بخش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کشمیر در موضوعات گوناگون در اختیار دست‌داران و دانشجویان این رشته قرار می‌گیرد که بیانگر تلاش‌های بی‌وقفه اساتید این بخش است. امیدواریم تمامی مقالاتی که در شماره‌های قبلی این مجله چاپ و منتشر شده و یا در این شماره گنجانیده شده است، از نظر اهمیت ادبی، تاریخی و یا فرهنگی دارا بوده و اکنون در زمره توانایی بخش زبان فارسی در سطح کشور و خارج از کشور بشمار یافته باشد. همچنین امیدواریم که این سلسله مجلات چاپ شده از سری بخش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کشمیر مرتباً در اختیار دانشجویان این دانشگاه قرار گرفته و آن را با توجه و اشتیاق مورد مطالعه قرار دهند.

در پایان نیز به نک نک استادان و دانشجویان این بخش و بالتصویر رئیس بخش زبان و ادبیات فارسی در انتشار دادن این شماره تبریک می‌گوییم و آرزوی موفقیت بیشتر این بخش در آینده هستیم.

پروفسور (دکتر) نیلوفر خان
 رئیس دانشگاه کشمیر
 حضرت بل سرینگر کشمیر، هند

سخن سردبیر

کشمیرناحیه تاریخی است که در گذر زمان از آن با القابی چون ایران صغیر یاد می‌شود. این مسیر همواره مأمّن و ملجأ عارفان، ادب دوستان و شاعران فارسی‌گوی هندی و ایرانی بوده است. سلاطین مملوک، شهمیری و شاهان چک، و غیره که قرن‌ها در این سرزمین پایتخت و دارالحکومه آنها بود، خدمات گر انقدری به زبان و ادب فارسی و فرهنگ دو کشور انجام داده‌اند.

شاعرانی چون صائب تبریزی، امیر خسرو دهلوی، حزین لاهیجی، امیر حسن دهلوی، بیدل دهلوی، غالب دهلوی، روح الامین اصفهانی، فیضی، قدسی مشهدی، کلیم کاشانی، میر یحیی کاشی و شاعرانی در کشمیر همانند میرسیدعلی همدانی، فانی کشمیری، غنی کشمیری، شیخ یعقوب صرفی، ملا احمد کشمیری، حسین شاه چک، حمیدالله شاه آبادی، سعدالله شاه آبادی، شمس الدین غمگین و غیره؛ صوفیان و عارفانی چون سمش الدین عراقی، میرسید محمد همدانی، شیخ نورالدین نورانی، بابا داوود خاکی، سید محمد نوربخش و مؤرخانی چون محمدالدین فوق، خلیل برهان پوری، پیرغلامحسن کهرهبانی، خواجه محمد اعظم دیده مری، محمداسلم منعی، پندت بیریل کاجرد، پندت مزائن کول عاجرو غیره در همین سرزمین رشد کرده، شکوفا شدند و آثارگران بهایی از خود به یادگار گذاشتند. این اندیشمندان در شکل‌گیری فرهنگ مشترک هند و آسیای مرکزی نقش مهمی داشته‌اند که آثار آنان تا به امروز در جامعه مشاهده می‌شود.

این وظیفه همه ما است که هر یک به نوبه خود به معرفی و آثار این عارفان، اندیشمندان و شاعران پردازیم و به این طریق گوشه‌های ناشناخته ادب فارسی در شبه قاره و از جمله کشمیر را به دیگران بشناسانیم. آنچه پیشرو دارید حاصل تلاش استادان و فرهیختگان زبان و ادب فارسی است که در قالب مقالات عرضه شده است. در تدوین و ویرایش این مقالات بر آنیم که کمترین تصرف و ویرایش را داشته باشیم، چرا که مناسب دیدیم ذات و هویت ادبیات فارسی در شبه قاره و اصالت قلم استادان و محققان این مرز و بوم کهن سال و ویژگیهای خاص آن در ادب فارسی محفوظ بماند.

بخش تحقیقات زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کشمیر به منظور پاسداشت میراث ادبی مشترک هند و آسیای مرکزی و معرفی آراء و اندیشه‌های فارسی‌گویان و فارسی‌نویسان هند مجموعه حاضر را به دوستداران زبان و ادبیات و فرهنگ کشورها تقدیم می‌کند. همانطور که می‌دانید این بخش علاوه بر کار درس و تدریس، پژوهش و برگزاری سمینارها و کارگاه‌ها، همواره از انتشار مجله و چاپ کتابها و ترجمه‌های مختلف گرفته تا به انتشارات دارالترجمه و فرهنگ نیز اختصاص می‌دهد.

خدای را هزاران بار شکر که دیگر بار مجله ای دیگر از جنس مجلات وزین و خواندنی منتشر گردید. خدای را شاکریم که سی و نهمین شماره از «مجله دانش» را خدمت استادان، فرهیختگان، پژوهشگران، دانشجویان و ادب دوستان عزیز سراسر دنیا تقدیم می‌کنیم. همانطور که مستحضر هستید نقش شبه قاره هند در اعتلای ادب فارسی بر صاحبان علم پوشیده نیست و ما همواره تلاش کرده‌ایم زوایای مختلف ادب فارسی را در این سرزمین کهن و باستانی مورد بررسی و تدقیق قرار دهیم. در همین راستا در شماره‌های پیشین به ادبیات فارسی در سراسر جهان پرداختیم و این شماره را نیز به ادبیات فارسی در حوزه مختلف اختصاص دادیم، چنانچه که موضوعات مقالات انتشار یافته در این مجله بطور عمومی آمده است. در این شماره مقالات گرانقدر از ادیب دوستان سراسر جهان از جمله کشورهای ایران، افغانستان، پاکستان و غیره ارائه دادند. این مجله بنابه روال هر ساله دارای سه بخش مهم به سه زبان زنده دنیا یعنی فارسی، اردو و انگلیسی درجه بندی شده است. این مجله هرچه هست نتیجه یک کار جمعی و یک همکاری صمیمی است. به شهادت نام‌ها و کارهایی که در این مجله ثبت است این نشریه می‌تواند شکوفاتر از این باشد و طی این مسیر با همراهی یاران یکدل و هم‌زبان کاری است صعب باشد که در آینده‌ای نزدیک قدم‌هایی استوارتری برداریم و یادمان باشد که میراث‌داران چه بزرگانی بوده‌اند و همیشه در راه و پیروی آنان قدم برداریم.

جای دارد که در پایان، نخست از رئیس دانشگاه کشمیر سرکار خانم دکتر نیلوفر خان، رئیس تحقیقات دانشگاه کشمیر پروفیسور ارشاد احمد و مدیر اداره ثبت پروفیسور نثار احمد، رئیس دانشکده زبان و علوم انسانی پروفیسور عادل امین از صمیم قلب سپاسگزاری می‌کنم. همچون لازم می‌دانم که از جناب دکتر محمد علی ربانی راییزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، دهلی نو برای پیش رفت زبان و ادبیات فارسی خصوصاً تکمیل این مجله خیلی زحمت فرمودند، تشکر می‌نمایم و نیز از یکایک مقاله نگاران، کارمندان، مشاورین، ناشرین و استادان بخش زبان فارسی صمیمانه و خالصانه تشکر و قدردانی می‌کنم.

سردبیر

دکتر جهانگیر اقبال

رئیس بخش فارسی

دانشگاه کشمیر - سرینگر

VOL. XXXII - 2021

ISSN: 0075-0500

ISSN: 0075-0544

Danish

Research Journal

VOL. XXXII - 2021

VOL. XXXII - 2021
Danish

International Peer Reviewed Journal

اشره گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده علوم انسانی زبان ها و ادبیات

Post Graduate Department of Persian
Faculty of Arts, Languages & Literature
University of Kashmir
Hazratbal, Srinager-190006